

SVART PÅ V!TT

En tidning av Sveriges museum om Förintelsen

[REDACTED]

[REDACTED] om [REDACTED]

[REDACTED] texterna [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] som [REDACTED]

[REDACTED] inte [REDACTED]

[REDACTED]

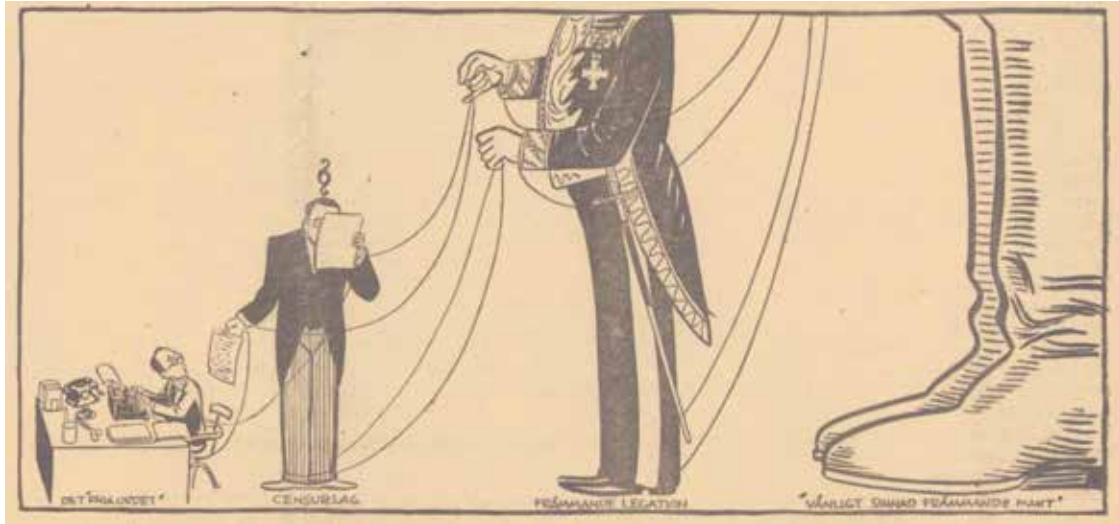
[REDACTED] fick [REDACTED]

[REDACTED] tryckas [REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] 1933– [REDACTED]

[REDACTED] 1946.

Det fria ordet 1941. Illustration ur tidningen Trots allt! från den 20 juni 1941. I en tillhörande text kritiseras hur främmande makt genom svensk lagstiftning kan påverka den svenska pressfriheten.

SVART PÅ VITT

Den här tidningen är en del av utställningen *Svart på vitt* på Sveriges museum om Förintelsen. I utställningen och i tidningen berättar vi om den svenska pressfriheten - hur den fungerade, utmanades och inskränktes åren 1933-1946.

På pappret hade Sverige en stark pressfrihet i samband med andra världskrigets utbrott. Varför inskränktes den ändå? Hur förändrades det över tid? Vem eller vilka var drivande? Och inte minst, vilka publicister satte hårt mot hårt och

I Tidningsvagn på stora torget i Linköping.

Pressen under press

Tryckfrihetsförordningen gav den svenska pressen stor frihet under 1930- och 1940-talen. Men det fanns vissa gränser som förändrades över tid. Det blev särskilt tydligt när kriget bröt ut. Vad var inte var tillåtet att publicera? Vilka motiv och politiska beslut låg bakom? Och hur kunde begränsningarna se ut?

Efter första världskriget fanns det en föreställning i Europa om att tidningarna kunde hetsa fram krig. Genom att publicera känsloladdade reportage kunde rivaliserande länder manas till krig, menade många vid tiden. Denna uppfattning byggde bland annat på att brittiska tidningar under första världskriget hade spridit skräckpropaganda om de tyska

ligheterna att få ut information till allmänheten. För den sakens skull kom en kompromiss till stånd. SIS bildade en sektion kallad pressrådet, senare pressnämnden, med representanter från Sveriges journalistförbund och Publicistklubben. Pressnämnden hade till uppgift att skicka ut så kallade grå lappar till tidningsredaktionerna med beslut om vad som fick skrivas eller inte. På detta sätt fick journalistkåren arbeta under en slags självensur.

Påverkade invasionshotet journalisterna? I början av april 1940 invaderade och okuperade Nazityskland både Danmark och Norge. Det fanns därför en stor oro för att Sverige också skulle invaderas. Invasionshotet blev en fråga om nationens frihet, men också något som kunde påverka individers framtida liv och öde. Nazitysklands propaganda-ministerie menade att kritiska artiklar i de svenska tidningarna skulle kunna provocera fram en invasion. Inom journalistkåren fanns därför en viss förståelse för att regeringen ville hålla tillbaka alltför hårda ord om Nazitysklands agerande. Men vissa vågade vara tysta. Nazister i Sverige hade redan sammanställt listor på politiska motståndare och judiska medborgare. De tyska myndigheterna visste mycket väl vilka som var tongivande bland svenska antinazister. Offentligt aktiva antinazistiska journalister, förläggare och redaktörer ändrade sig därför inte inför invasionshotet. Vid en invasion kunde de ändå räkna med att bli arresterade och med stor sannolikhet förda till koncentrationsläger. RED.

Regeringen och tryckfriheten

Med syfte att skydda rikets säkerhet omtolkade justitieminister Karl Gustaf Westman tryckfrihetsförordningens tredje paragraf. Paragrafen tillät regeringen att åtala skrifter som ansågs hota relationer med andra nationer.

Karl Gustav Westman, Justitieminister

tryckeri hade ett tryckfrihetsombud som var anställd av justitiedepartementet. Ombuden hade till uppgift att granska varje provtryck inför publicering och rapportera anmärkningar till justitiedepartementet. RED.

Politisk skämtteckning i tidningen Se av signaturen Rit-Ola. Bakom signaturen stod Jan-Erik Garland, sportjournalist och tecknare.

En nyhet, fyra rubriker

Nyhetsrapporteringen och inskränkningar i pressfriheten styrdes inte bara av politiska beslut och påverkan från främmande makt. Nästan alla de svenska dagstidningarna hade en koppling till ett politiskt parti vilket påverkade deras rapportering om Nazityskland. Detta blev tydligt i april 1933.

- Kommunister söka rymma ur tyskt fångläger. (Aftonbladet)
 - Kommunister skjutna vid flyktförsök. (Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning)
 - Fyra kommunister skjutna vid "flyktförsök". (Dagens Nyheter)
 - Fyra röda skjutna vid flyktförsök. (Svenska Dagbladet)
- Dagens Nyheter markerade med sin rubrik att termen "flyktförsök" ofta dölde en annan verklighet. Under 1933 hade flera nyhetskommunikörer från Nazityskland innehållit ordet i samband med att fångar blivit dödade.

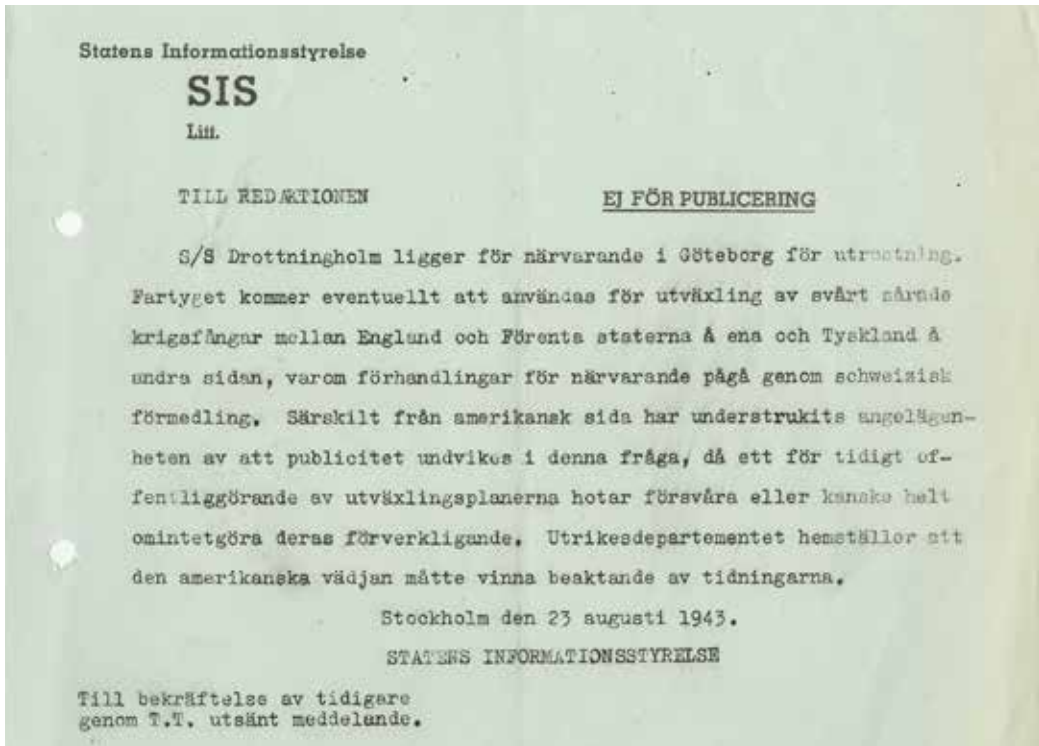
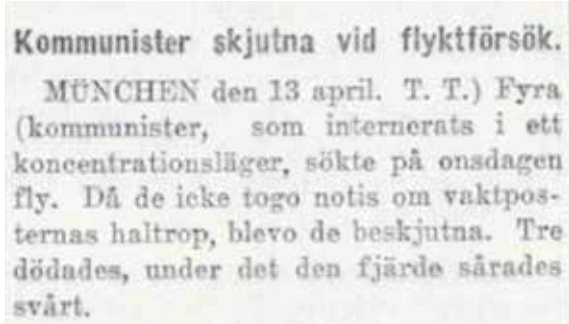

FOTO: FORUM FÖR LEVAND E HISTORIA

Från vänster: Rudolf Benario och Arthur Kahn. Båda mördades av nazisterna i koncentrationslägret Dachau 1933.

"skjutits av vaktmanskapet inom koncentrationslägret och på ytterligt nära håll" (DN 33-05-24). Hellström kom alltså sanningen närmre, men det var fortfarande inte hela sanningen. Den bayerska polisen hade på Heinrich Himmlers order skapat koncentrationslägret Dachau i mars 1933. Endast ett par veckor senare överlämnade polisen förvaltningen av lägret till SS. På kvällen den 12 april ledde en grupp SS-män ut fångarna Rudolf Benario, Ernst Goldmann, Arthur Kahn och Erwin Kahn till en skogsdunge där de sköts i huvudet. Tre av dem avled omedelbart medan Erwin Kahn skadades och avled några dagar senare. Händelsen skulle kunna ha förblivit okänd om det inte hade varit för att den vanliga polisen ännu arbetade i lägret och hörde skotten. Rättsmedicinaren Moritz-Flamm och advokaten Josef Hartinger, som hade uppgiften att skriva dödsattesterna, valde att anmäla dessa och andra misstänkta mordfall i Dachau. Anmälan ledde inte till något åtal, men lägerkommendanten blev omplacerad. RED.

GRÅ LAPPAR

Pressnämnden skickade ut så kallade grå lappar till tidningsredaktionerna med beslut om vad som fick offentliggöras eller inte. Besluten kunde motiveras som i bildexemplet. Lapparna var av olika färger, men just grå präglade stämningen och inspirerade till lapparnas smeknamn.

SKRÄCK-PROPAGANDA

Sanning eller skräckskildringar?
Allt är beroende på vem som läser.

Redan vid maktövertagandets första vecka ansåg nazisterna att alla skrifter som påstod att de utövade våld var "Greuelpropaganda", skräckpropaganda. Texternas författare menade däremot att de skildrade sanningen.

Termen Greuelpropaganda var så vanlig att den även letade sig in i det svenska tidningspråket. Under krigets första del var alla

tecken på Greuelpropaganda en tydlig signal till regeringen att beslagta eller i yttersta fall åtala en utgivare.

Nedan artikel från Arbetar-Tidningen den 11 september 1940 är ett exempel på vad justitiedepartementet ansåg var Greuelpropaganda. Tidningen blev i sin helhet beslagtagna utan åtal.

RED.

ORIGINALTEXT

Rubriken som den såg ut i Arbetar-Tidningen den 11 september 1940.

Berlins värsta bombnatt

Luftterrorn i full gång.

Ohygglig förstörelse i London.

Nazisternas syn på saker och ting är och förblir densamma. I små interna händelser liksom i världspolitiska. När de under åren 1927 till 1933 i Tyskland kämpade om herraväldet använde man de metoder, som allt som oftast utmynnade i överfall och mord på politiska motståndare. Så länge var allt väl och tillåtet. Man behöver bara tänka på Potempa-mordet, då en grupp SA-män trängde in i en stuga, som beboddes av en radikal arbetare och dennes mor. Med träribbor, som ligan brutit lös från staketet, slog de i moderns åsyn ihjäl arbetaren, trampade med sina järnklackar på hans kropp, tills den var en blodig massa. Ställda inför domstolen mottog de vid domens avkunnande ett telegram från "Führern" personligen, där han hälsade mördarna som kamrater och hjältar. Men akta sig, om ett hår kröktes på en av nazismens anhängare, då åberopade man sig humanitetens lagar, kallade Tysklands samvete fram på arenan och spelade den orättfärdigt behandlade oskulden.

Det är sak samma nu under kriget. Systematiskt finkamma tyska bombmaskiner den våldiga miljonstaden London efter ännu oskadade objekt, där de kan släppa ned sina lass och fullbor-

da förstörelsen men den noggrannheten, som kännetecknar tysken. "Miljoner kilo bomber!" höjes fröjderopen i den tyska pressen och telegraferar DNB ut till världen. Flygarna firas för bevisat hjältemod, samma hjältemod som förut en gång utplånade och förintade en hel stad: Guernica. Allt är tillåtet, ty dåden utföres av tyskarna som "hämndaktioner mot den brittiska rövaren".

"Ty att strö ut död, förstörelse och elände är hjältebragder, som nazisterna gärna vill monopolisera för sig"

Men England svarar efter bästa förmåga på den tyska luftterrorn, dess flyg kastar bomber på Berlin och Hamburg och slänger ner små runda bricker, vilka antända sig själva genom syren i luften och förorsakar bränder i de tyska skogarna med mera. "Världens samvete måste väckas till en proteststorm mot dessa brittiska illdåd!", skriker numera den tyska pressen. Ty att strö ut dö, förstörelse och elände är hjältebragder, som nazisterna gärna vill monopolisera för sig.

En dubbel moraluppfattning, typisk för nazismen, typisk för den pågående fasen i kapitalismens dödsdans.

AT 1940

FOTO: K.W. GULLERS, NORDISKA MUSEET

TROTS ALLT!

En av de mest högröstade anti-nazisterna före och under kriget var Ture Nerman. Han var socialistisk politiker och journalist. Strax efter krigsutbrottet 1939 startade han ett förlag och en veckotidning med namnet Trots Allt!.

Såväl tidningen som förlaget var uttalat socialistiska och anti-nazistiska, utan att för den sakens skull ta ställning för en Stalinistisk kommunism. Tidningens motto var "varken tysk eller ryss - svensk och människa".

Tidningen blev beslagtagna tio gånger under kriget samt belagd med transportförbud mellan 1940 och 1941. Ture Nerman blev även åtalad för tryckfrihetsbrott och dömd till fängelse 1940 för att ha skrivit och publicerat skriften Hitlers helvetesmaskin.

Artikeln "Någonstans i helvetet" kommer från ett av de beslagtagna numren, Trots Allt! publicerad den 18 maj 1940.

RED.

I Ture Nerman läser Trots Allt!.

ORIGINALTEXT

Någonstans i helvetet

När krigskorrespondenter skriver, uppger de "någonstans i Finland", "någonstans i Nordnorge" etcetera. Om en människa, en människa som försöker vara människa, skulle skriva ett brev till eftervärlden i dag, kunde hon lämpligen lokalisera sig "någonstans i helvetet". Det vore förresten en bra titel på en bok om tiden.

Någonstans i helvetet, det av människorna själva skapade helvetet, befinner vi oss alla. Soldaterna vid fronten, männen i koncentrationslägren, kvinnorna och barnen i de svältande städerna och byarna. Även vi få som ännu lever i "fred". Lever vi i fred? Kan vi vara glada ett ögonblick? Kan vi vara säkra en timme? Vi lever alla i evakuering, ur stad och ur liv. Det är sant, att det finns svenskar som alltjämt spelar kort och provar klänningar med hjärnan avkopplad och skåpen fulla av hamstrade livsmedel. Men hur asociala de än är, alltid har de väl en son eller en bror som är inkallad och de kanske har sett för sista gången. Vi lever alla någonstans i helvetet, även om alla inte ännu har upptäckt det.

Men varför har vi kommit dit? Hur? Är vi de oskyldiga offer, som vi inbillar oss? Är allt bara Nazi-Tysklands fel eller - som många ännu söker trösta sitt dåliga humör med - Englands, den engelska imperialismens?

Det är flera som är skuld till det elände vi har råkat in i och där vi torde komma att sjunka ännu djupare ett gott stycke framåt. Men det är vidare även folken själva, som har låtit leda sig till detta förvildningsstadium. Man får inte skylla allt på en eller flera ledare. Ett folk ha den regim det förtjänar. Tyska folket kan icke fritas från ansvaret för vad dess ledning har gjort i sju år, från vad det självt under denna ledning nu håller på att utföra i Österrike

Tjeckien, Polen, Danmark, Norge, Holland, Belgien och Luxemburg. Och slutligen vi andra - har inte

Men insikten ger perspektiv.

Det är också nazismen som sådan. Denna rörelse, som skickligt, ja, genialt, har väddat till avunden, hatet och alla låga drifter, som har kombinerat djuret i människan med teknikens mest glänsande framsteg, som har fört hela folk tillbaka till vilddjursstadiet med alla den moderna teknikens mordvapen. Vi kan inte neka, att

"Har vi gjort det motstånd vi förmått mot onskans läror, som stormade an mot vår västerländska kultur av frihet, solidaritet, humanitet?"

nazismens ledarkader har något av onskans genialitet.

Men det är vidare även folken själva, som har låtit leda sig till detta förvildningsstadium. Man får inte skylla allt på en eller flera ledare. Ett folk ha den regim det förtjänar. Tyska folket kan icke fritas från ansvaret för vad dess ledning har gjort i sju år, från vad det självt under denna ledning nu håller på att utföra i Österrike

Tjeckien, Polen, Danmark, Norge, Holland, Belgien och Luxemburg. Och slutligen vi andra - har inte

TA 1940

Försiktighet, protest och anpassning

Hur rapporterade den svenska pressen under andra världskrigsperioden om Nazitysklands förföljelse av judarna och Förintelsen? Kunde människor förstå vad som pågick i förintelse- och koncentrationslägren?

Av Ester Pollak, forskare i journalistik

För att försöka få en bild av tidningarnas bevakning har jag gjort några olika studier. Här analyserar jag det som skrevs om judar i fyra olika svenska dagstidningar under åren 1933 (året då Hitlers

partiet kom till makten i Tyskland) till och med 1945 (då andra världskriget slutar). Syftet var att hitta och kartlägga alla texter som handlar om de europeiska judarnas öden, oavsett tema och kontext.

Fyra olika svenska dagstidningar valdes ut: Dagens Nyheter, Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, Stockholmstidningen och Aftonbladet. Dagens Nyheter, Aftonbladet och givetvis Stockholmstidningen kom ut i huvudstaden, men hade också många läsare utanför Stockholm. Den fjärde, Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, kom ut i Sveriges näst största stad.

De fyra tidningarna är ett strategiskt urval. De valdes ut därför att de hade olika hållningar till Nazi-Tyskland och den svenska regeringens anpassningspolitik.

Förhållningssätten har jag benämnt försiktighet, protest och anpassning. Det handlar alltså inte om ett representativt urval där alla svenska tidningstyper och tidningsgrupper ingår. Målet var att studien skulle klarlägga mönster i rapporteringen men också ge möjlighet att jämföra medierapporteringen i tidningar som representerar olika inställningar till Nazityskland.

I förintelseforskningen talar man ofta om tre olika kategorier

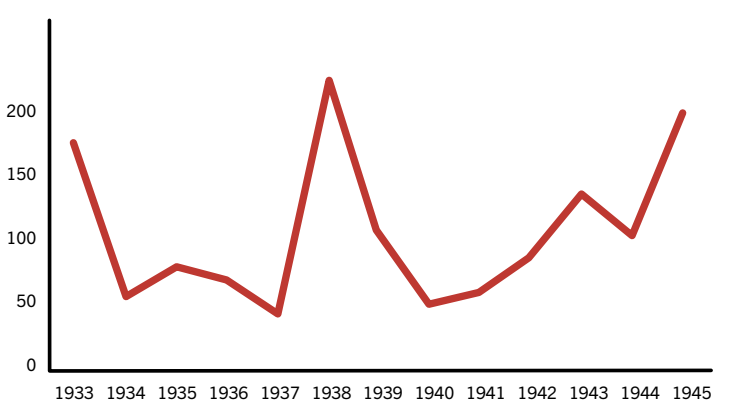
ier länder i förhållande till det nationalsocialistiska erövringsskriget: förövare, offer och de som stod bredvid och tittade på (bystanders). Sveriges position blev just denna, åskådarens.

När det gäller pressen var försiktighetsgruppen mest typisk för åskådarpositionen. Den representeras i min studie av liberala och Bonnierägda Dagens Nyheter. Försiktighet innebar att tidningen var en drivande kraft för regeringens presspolitik. Samlingsregeringens vägledande principer för tidningarna var att de skulle vara just försiktiga; publicerade texter skulle strikt hålla sig till etablerade fakta. Det innebar bland annat att publikationer om grymhet och brutalitet i samband med kriget skulle undvikas.

Tidningskategorin protest tog öppet avstånd från den nazistiska brutaliseringspolitiken. Den representeras i min studie av Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning, en regional tidning med en liberal profil, publicerad i Göteborg och ägd av en koncern med handels-tidningar. Chefredaktören, Torgny Segerstedt var välkänd för sin anti-nazistiska hållning på ledarplats.

Anpassningsgruppen, tidningar vars ledarsidor uttryckte anpassning till (eller direkt stöd för) Nazityskland och dess politik, utgörs i mitt urval av tyskvänliga Stockholmstidningen och Aftonbladet. Stockholmstidningen var under de första decennierna på 1900-talet den ledande dagstidningen innan Dagens Nyheter tog över positionen.

Från 1937 till 1956 ägdes både Stockholmstidningen och Aftonbladet av den tyskdansvänlige Torsten Kreuger (bror till Ivar Kreuger "Tändstickskongen" vars

Hur ofta skrevs det om judar i de stora dagstidningarna 1933-1945? Grafen visar hur tidningarna tystnade när massmorden började 1941-1942.

FOTO: KARL HEINZ HENNRIED, NORDISKA MUSEET

I En man hänger upp löpsedlar som annonserar om den tyska kapitulationen och fred i Europa 1945.

imperium gick i graven i början av 1930-talet efter börskrasch och depression).

Såväl före som under kriget var Stockholmstidningens ledarsidor nationalistiska och i stark opposition mot den socialdemokratiska statsministern Per Albin Hansson. Chefredaktören samt några av tidningens kommentatorer hade länsar till den nazistiska rörelsen, men inte så öppet som Aftonbladet. Bägge tidningarna samarbetade med den tyska legationen i Stockholm under krigsåren. Aftonbladet var mer uttalande om sin pronazistiska hållning.

Utan att ha granskat alla svenska dagstidningar, men med hjälp av annan forskning, tror jag att vi kan slå fast att under 1930- och 40-talen utgjorde försiktighetsgruppen den största av tidningsgrupperna, protestgruppen den minsta av tidningsgrupper med en tämligen begränsad utgivning. Anpassningsgruppen, de tyskdansvänliga tidningarna med antisemitiska sympatier, utgjorde en begränsad, men inte obetydlig grupp.

Kategoriseringen följer inte på något givet sätt de partipolitiska tillhörigheterna. Borgerliga tidningar fanns i alla tre kategorier. Medan några socialdemokratiska tidningar kunde sägas representera protestgruppen, var andra ytterst försiktiga och lojala mot regeringens politik och informationskontroll.

Sverige utgjorde tillsammans med Schweiz och Irland de tre demokratiska stater som undgick att bli ockuperade av nazi-Tyskland och hade därför en någorlunda fri press. Möjligheten för mediaorganisationer och journalister i neutrala länder att visa den

nazistiska ockupationens brutala ansikte existerade. Det var precis det den tyska regimen förstod.

Ända sedan Hitler blev rikskansler, läste tyska myndigheter svenska tidningar mycket noga och de sände regelbundet klagomål och krav till den svenska regeringen. Nazityskland upprätt höll en politisk och diplomatisk påtryckning om medierapporteringen genom hela kriget. Hur fri var den svenska pressen under sådana förhållanden?

Studien visar ett gemensamt mönster för alla tre kategorier tidningar. Efter krigsutbrottet 1939, när utrotningen av judarna planeras och gradvis började genomföras, är rapporteringen mycket knapphändig i två-tre års tid. De få röster som försökte följa en annan linje, kuades av olika typer av ingripanden, sanktioner från samlingsregeringen.

Att underlätta att publicera nyheter som kunde förarga Nazitysklands myndigheter, blev det "nya normala", en symbolisk utplåning av de mest förskräckande rapporterna om massakrerna på judarna. Oron för att bli indragen i kriget dikterade mycket av samlingsregeringens presspolitik.

När händelserna kröp närmare in på, när de norska judarna deporterades av den nazi-tyska ockupationsmakten hösten 1942 och de danska judarna flydde till Sverige 1943 ökade nyhetsrapporteringen påtagligt. Tidningarna prioriterade nyheter som lyfte fram händelser i Sveriges omedelbara närhet. En del nyheter om mordet på judarna fanns tillgängliga så tidigt som 1942, speciellt i de tidningar som hade en tydlig protesthållning, som Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning och

den mindre vänsterpressen.

Var det möjligt att genom svensk pressrapportering veta vilken förföljelse av judarna som pågick mellan 1941 och 1945?

Information om jedeförföljelserna kunde tveklöst hittas i nyhetsmaterialet, men rapporteringen var fragmenterad och varierade över tid. Beroende av vilken tidning människor läste, kom deras möjligheter att vara välinformerade att variera. Samtidigt kunde en uppmärksam och engagerad läsare, villig att söka efter nyheter från olika källor, skaffa sig god information om vad som pågick.

Det betyder också att den politiska eliten hade tillgång till upplysningar om utvecklingen av folkmordet på judarna, men regeringens presspolitik innebar att den typen av underrättelser inte aktivt skulle förmedlas till den breda publiken.

REFERENSER

Ester Pollak (2020) "As the Holocaust escalated the Swedish press fell silent: media and the normalisation of passivity and non-engagement in WWII Sweden".

In Social Semiotics Volume 30, 2020, pp 449-465, Issue 4, "Strategies of Normalization in Public Discourse: Paradoxes of Populism, Neoliberalism and the Politics of Exclusion".

Ester Pollak (2022) "Försiktighet, protest eller anpassning? Judarnas öde i svensk press 1933–1945". I Mediehistorisk årsbok 2021 (2021), s.97–114, red. Anders Franck.

Ester Pollak (2023) Coverage of Jewish refugees in Dagens Nyheter between 1938 and 1945. Paper presented at the Normedia Conference 2023, Bergen 16-18 August

Göran Leth (2005) "Kristallnatten" i svenska dagstidningar. Stockholm: Forum för levande historia.

I Leif Kihlberg, politisk redaktör på Dagens Nyheter.

I Dagens Nyheter tar bort bombskydden 1945.

Inifrån Dagens Nyheter

Leif Kihlberg var anställd på Dagens Nyheter från 1922 och politisk redaktör mellan 1930 och 1957. Han skrev efter kriget en sammanfattning av hur redaktionen arbetat med att få fram och publicera artiklar. Ur Kihlbergs minnesanteckningar:

Dirigering uppifrån, i sista hand utifrån, ville Dagens Nyheter på inga villkor vara med om. Och sammanblandning av regeringens ansvar och pressens ansvar, nazisternas tes för att likrikta och underkuva motspänstiga andar, tillbakavisades. Den täta beskjutningen från Berlin med särskild inriktning på Dagens Nyheter rubbade icke dessa fundament.

[---] Riskerna av att irritera ledningen inom diktaturstaten Tyskland, utlösa desperata aktioner, försämrade importvillkor, i synnerhet för krigsmaterial, brukade framhållas i utrikesdepartementets hänvändelser och senare av informationsstyrelsen. Riskerna för preventivkrig sattes i främsta rummet, åtminstone gjorde

det argumentet det starkaste intrycket under vissa perioder, då Tyskland ansågs ha relativt fria händer.

[---] [Hitler] var en diktator som fattade snabba, överraskande beslut och stoltserade med geniala ingivelser. Bakom denna förmenta statsmannamässighet, höjd över fackmännens råd, låg en mottaglighet för tillfälliga, desperata stämningar som vi helst borde undvika att utlösa, då starka reella skäl inte fordrade en annan hållning. Så kunde man resonera i det oändliga utan fastare hållpunkter. De bästa inom regeringskretsen resonerade ungefär så. Ett faktum

är att tanken på psykopaten Hitler avhöll många tidningsmän från att skriva saker som de eljest skulle ha skrivit. Man hade skyldighet att beakta ovisshetsmomentet i samband med fenomenet Hitler.

[---] Tyvärr måste jag erkänna att det fanns stora luckor i upplysningsverksamheten, i synnerhet beträffande ockuperade länder. Polen nämndes främst, det är som en sluten gravkammare. Vidare Belgien, Holland, Balkan. Utländska telegrambyråer var av olika kvalitet. Inte heller de anglosachsiska helt att lita på. United Press ojämn, måste brukas med stor försiktighet. Timesmaterialet i Svenska Dagbladet tillförlitligare. Läsarna måste lära sig att ge akt på telegrammens ursprungs-beteckningar. Svenska tidningar

”Hitler var en diktator som fattade snabba, överraskande beslut och stoltserade med geniala ingivelser.”

I Leif Kihlberg

får inte uppge allsidigheten. Tidningsläsandet är en konst i krigstid, det kan ej undvikas. Underrättelsetjänsten om norska angelägenheter som skulle intensifieras ursäktar i någon mån luckorna beträffande andra ockuperade länder. Dagens Nyheter fyllde en uppgift även genom att flera av dess betrodda medarbetare var korrespondenter till amerikanska nyhetsbyråer och engelska tidningar, främst Times.

FOTO: SCANPIX, SWEDEN

Handelstidningen beslagtagen

Institutet för språk och folkminnen har samlat in berättelser från beredskapstiden. Det har skett via frågelistor där en rad personer berättat om sina upplevelser av vardagslivet under andra världskriget. Många minns medierapporteringen och hur man följde denna. Kerstin Andersson Bodin föddes 1932 och minns hur hon och familjen konsumerade nyheter under krigsåren.

”Vi hade ingen egen daglig tidning, för vi delade Göteborgs-Posten med farmor, men en dag i veckan skickades jag till tobaksaffären för att köpa Handelstidningen

(Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning). Där skulle vi läsa vad chefredaktören Torgny Segerstedt hade skrivit i spalten ”I dag”.

Jag fick skynda mig för det kunde hända att det numret av tidningen inte fick säljas, och då fanns ett papper klistrat snett över butiksdörren: ”Handelstidningen beslagtagen.” Då hade Torgny Segerstedt skrivit något, som regeringen befارade kunde reta upp tyskarna, och det kunde bli farligt för oss.

Det pratades om att det fanns nazister i Sverige. Man hörde skvaller om vissa präster, militärer och poliser, och förakt är nog rätta ordet för vad vi kände. Vi barn pratade om det också, och vi visste precis vad som var ”rätt” och vad som var ”fel” och vilka vi skulle hålla på.”

”Jag fick skynda mig för det kunde hända att det numret av tidningen inte fick säljas, och då fanns ett papper klistrat snett över butiksdörren: ”Handelstidningen beslagtagen.”

I Kerstin Andersson Bodin minns krigsåren.

FOTO: GUNNAR LUNDH, NORDISKA MUSEET

DET SOM INTE RAPPORTERADES

Vissa av nazisternas brott beskrevs sällan eller aldrig i den svenska pressen. Det handlade om grupper som på den tiden var marginaliserade även här i Sverige, exempelvis romer och homosexuella.

När dessa grupper förekom i svensk press var det oftast utifrån ett svenskt perspektiv, och många gånger i negativa ordalag. Mest påtaglig var rapporteringen kring resande och romer under 1942 och 1943 då det uppstod en debatt kring att de utgjorde ett

socialt problem. Socialstyrelsen beställde därför en ”inventering av de tattare och zigenare, som finns inom riket”, vilken genomfördes våren 1943.

Även de homosexuella situation diskuterades i riksdagen och i tidningarna. År 1933 hade professorn och juristen Vilhelm Lundstedt lagt fram ett förslag i riksdagen för att homosexualitet skulle avkriminaliseras i Sverige. Arbetet med att ändra lagen tog över tio år. Först 1944 var homosexualitet inte längre ett brott.

I Nazityskland ökade samtidigt förföljelserna av homosexuella. Forskare uppskattar att ungefär 100 000 arresteringar av misstänkta homosexuella gjordes under nazitiden. Ungefär hälften av dem fick en fällande dom.

I Två barn i den romska familjen Taikons läger i Stockholm, 1933. Katarina till vänster och Rosa till höger.

Gemensam aktion stoppad

Tidningar i gemensam aktion för att avslöja sanningen i norska koncentrationsläger.

I mars 1942 slog polisen ner på ett tiotal tidningsredaktioner. Innehållet i en av artiklarna fick inte komma ut. Artikeln var en beskrivning av hur norska fångar blev torterade i polishögkvarteret Victoria Terrasse i Oslo och i det norska koncentrationslägret Grini. Artikeln byggde på en broschyr som Ture Nerman och förlaget Trots Allt! hade gett ut i februari 1942. Polisen tog broschyren i beslag på utrikesminister Christian Günthers befallning. Polisens (medvetet?) långsamma handläggning fick däremot till följd att cirka 30 000 exemplar ändå kom ut till allmänheten.

Chefredaktören för Eskilstuna-Kuriren, antinazisten Anton Selander, önskade att fler skulle få ta del av innehållet i broschyren. Han övertygade därför ett antal andra chefredaktörer att publicera

samma artikel på samma dag för att försvåra ett beslag. Selander visste däremot inte att hans och flera andra tidningsmäns telefoner var avlyssnade av Allmänna säkerhetstjänsten.

Utrikesministern beslutade om ett massbeslag från och med 11 mars 1942. Alla tidningar och tidsskrifter med artikeln blev indragna. Till en del gjorde massbeslaget saken värre för regeringen.

Omfattningen av beslaget var så stort att det väckte debatt i riksdagen där de två tidigare utrikesministrarna Richard Sandler och Östen Undén protesterade mot Günthers undertryckande av sanningen.

Många tidningar hade dessutom redan spridits. Och Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning fick möjlighet att göra ett propagandanummer av beslaget. Tidningens första upplaga hade hela artikeln i tryck. Vid andra upplagan för dagen valde tidningen att publicera rubriken åtföljd av tomta spalter för att poängtera för läsarna att artikeln dragits in. RED.

I Andra upplagan av Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning den 11 mars 1942.

ORIGINALTEXT

I norska fängelser och koncentrationsläger

Om vad som försiggår i de norska fängelserna och koncentrationslägren, särskilt Victoria Terrasse, Möllergatan 19 och Grini föreligger nu en rad uppgifter från personer, som suttit i fängelse och som blivit frigivna eller rymt. Dessa uppgifter ha inhämtas under absolut betryggande former och äro så noga kontrollerade att de kunna sägas vara lika tillförlitliga som vittnesmål, avgivna under rättsliga former.

Av hänsyn till dem som äro kvar i Norge kunna varken namn eller platser nämnas. Icke heller kunna sådana fall av misshandel återgi-

utövar gentemot norska patrioter. Ännu mycket svårare detaljer än de, som här publiceras, ha under den senaste tiden blivit till fullo klarlagda och bestyrkta, men kunna av nyss anförda skäl icke offentliggöras. Vi återgiva här nedan vad några av vittnena berätta:

Första vittnet

I fängelset träffade jag en man vid namn ---. Han berättade:

Jag blev förd till förhör på Victoria Terrasse. I det rum, dit jag fördes, suto tre gestapoofficerare. Då jag hade satt mig på den stol utan ryggstöd, som anvisats mig,

tillfrågades jag om olika saker men svarade nekande. Den ene gestapoofficeren drog då fram ett tillhygge av järn, överdraget med gummi och med det viftade han framför mig. Då jag fortsatte att svara nekande, fick jag kraftiga slag i ansiktet av honom med knytnäven och därefter slag av tillhygget tills jag föll över ända. Medan jag låg på golvet satte han sig gränslö över mig. Han böjde mitt ena ben bakåt och vred den ena tån efter den andra. Samtidigt vred de två andra, som också voro närvarande, min arm och sparkade mig på kroppen och

slogo eller sparkade mig i ansiktet.

Vittnet skildrar den misshandlade efter förhöret sålunda:

Han låg till sängs. Hans ena kind var uppriven och han blödde svårt. Hans ena fot var uppsvullen och såg ut som en köttklump. Han hade fått några revben brutna och var blå, gul och röd över hela kroppen, även huvudet. Han bad om att bli förd till läkare men fick bara hänskratt och skällsord till svar från gestapomännen.

GHS 1942

Hela texten hittar du på museumforintelsen.se

BILDKÄLLA: KUNGÄVA BIBLIOTEKET

Aftonbladets politiske chefredaktör Fritz Lönnegren fick följa med den tyska armén när de anföll Sovjetunionen 1941. I ovan artikel beskriver hur han bevittnade judar som drevs iväg från sina hem mot ett getto.

Aftonbladet, en nazistisk tidning?

Aftonbladet var före och under andra världskriget av många sedd som en pronazistisk tidning. Det var främst ägaren och tongivande medarbetare som påverkade tidningen i den riktningen.

Tidningens politiska redaktör, och senare även ansvarige utgivare, Fritz Lönnegren, var den drivande kraften. Han hade fått sin framträdande roll av tidningens ägare Torsten Kreuger. Även journalister Ebbe Almqvist och Ture Janson bidrog med artiklar som gick i linje med tyska propagandaministeriets direktiv.

Lönnegrens främsta kontaktperson från propagandaministeriet var pressattachén på tyska legationen i Stockholm, Paul Grassmann. Samarbetet gav Lönnegren bland annat möjlighet att följa

med den tyska krigsmakten i början av anfall mot Sovjetunionen 1941 för att personligen kunna se hur kriget utvecklade sig. Torsten Kreuger fick vid samma tillfälle följa med till östfronten. Tidningenens Berlinkorrespondent Gunnar Müllern följde också de tyska truppernas anfall mot Sovjetunionen.

En del av samarbetet mellan Lönnegren och Grassmann innefattade att de utbytte artikelinnehåll för att kunna ange påhittade källor. En text som Lönnegren skrev kunde till exempel publiceras i en tysk tidning och därefter citeras i Aftonbladet, eller tvärt om. Efter kriget blev det känt att tyska utrikesdepartementet åtminstone vid tillfälle beordrat Lönnegren att publicera en artikel i Aftonbladet som tyska tidningar därefter citerade.

Artikeln, från 14 juli 1941, påstods vara en rapport från "kretsar, som stå president Roosevelt nära". Syftet med artikeln var

att via en "neutral" tidning få omvärlden att tro att USA ville gå in i krig. Redan i sin samtid blev artikeln uppmärksammasad. Dagens Nyheter och Trots allt! kommenterade artikeln några dagar senare och inte minst det engodmodliga faktum att artikeln inte var signerad. Även om det inte gick att bevisa, tvivlade de på att uppgifterna kom från USA. Mer än tvivla kunde de inte göra.

Aftonbladets tyskvänliga linje fick ett slut på våren 1943 när ägaren Torsten Krueger ersatte Lönnegren med Hilding Ek som politisk chefredaktör. Mycket tyder på att Krueger understödde Lönnegren medan det såg ut som nazisterna skulle vara Europas segerherrar och sedan bytte inställning när han insåg att kriget hade vänt.

Aftonbladets politiska inriktning förändrades helt 1956 när Torsten Kreuger sålde tidningen till arbetarrörelsens LO. **RED.**

Karta ur tidningen Se, nummer 5 1943. Kartan visar centrala Stockholm där platser med Nazitysk koppling har markerats

VECKOTIDNING INDRAGEN

Inte bara texter ansågs kunna hota relationen till en främmande makt. 1943 väckte en karta regeringens oro.

Ett av många tidningsnummer som regeringen tog i beslag var bildtidningen SE, 1943:5. Anledningen var att tidningen hade publicerat en karta över Stockholms innerstad med ett antal utpekade platser.

Den förklarande texten till kartan varnade för att "ett utländsk stormakt" (Nazistyskland) redan hade agenter på plats i huvudstaden. Liksom i "vårt västra grannland" (Norge) skulle dessa

agenter anfalla oss inifrån i händelse av en invasion.

Alla platser på kartan markerade med en siffra visar nazistyska intressen. Punkt 20 på kartan pekar till exempel ut tyska legationen på Strömkajen (nuvarande Lydmar Hotel). Punkt 15 visar tyska informationscentralen på Kaptensgatan 6. Punkterna markerade med en bokstav utmärker svenska intressen, till exempel militärstaben (punkt P). **RED.**

Femte kolonnen

Kunde det ha funnits nazister i Sverige?
Naturligtvis, menade vissa. Tänk inte
ens tanken, menade pressnämnden.

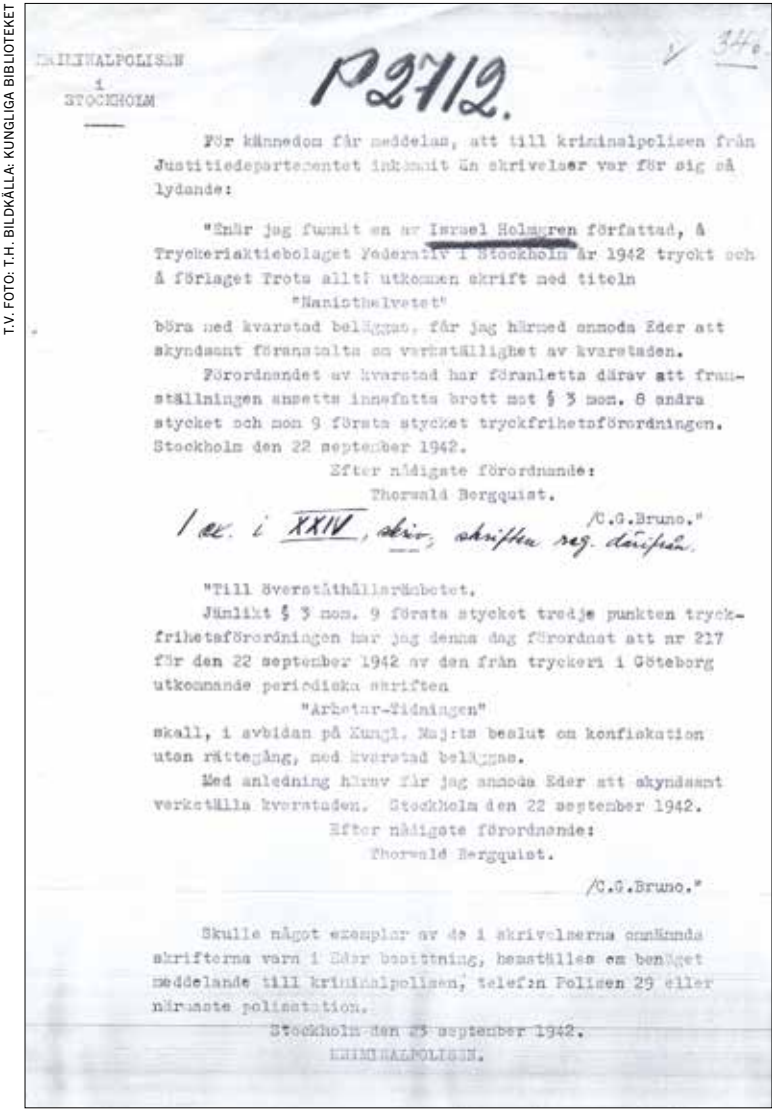
Både Allmänna säkerhetsstjänsten och Statens informationsstyrelse arbetade för att, som de såg det, hålla Sverige utanför kriget och säkerställa rikets säkerhet. Artiklar som kunde antyda att rikets säkerhet var undermålig eller svag var av den anledningen förbjudna. Lika förbjudna var rapporter om situationen i Danmark och Norge, eftersom det var allt för enkelt för läsarna att dra jämförelser mellan de skandinaviska länderna.

Den följande artikeln "Femte slagen 1927. Engberg var lands-
kolonnen" publicerades i nr 10 hövding i Västernorrlands län när
av Vecko-Journalen 1941. Den han skrev artikeln.

Till vänster: Framsidan av Vecko-journalen nummer 10, 1941.

Ovan: Artikeln Femte kolonnen som den såg ut innan den tvingades utgå. Det var inte helt ovanligt att olika upplagor skiljde sig åt, exempelvis kunde en artikel som trycktes i morgonupplagan av en tidning dras in och utgå i tidningens kvällsupplaga

Israel Holmgren och Nazisthelvetet

Den 22 september 1942 fick kriminalpolisen ett brev från tillförordnade justitieministern, liberalen Thorwald Bergquist. Man skulle genast konfiskera hela upplagan av en nytryckt skrift, pamfletten Nazisthelvetet av medicinarprofessorn Israel Holmgren. Några dagar senare, den 26, väcks också åtal mot samme Israel Holmgren för brott mot tryckfrihetsförordningen.

Av Ola Larsmo, författare och journalist.

Holmgren har i sin pamflett enligt landsfiskalen Gustav Österdahl "smädat främmande makt" och kommit med "osanna utsagor om regeringen". Israel Holmgren var inte vem som helst. Han hade varit professor i medicin vid Karolinska fram till 1936 och suttit i första kammaren för det liberala partiet De frisinnade. Under åren efter nazisternas maktövertagande i Tyskland hade Holmgren engagerat sig starkt för judiska flyktingars sak och var medlem i den antifascistiska organisationen Kampande demokrati. Han var god vän med socialdemokraten Ture Nerman, som gav ut den antinazistiska tidningen Trots Allt! och som själv dömts till fängelse just för tryckfrihetsbrott.

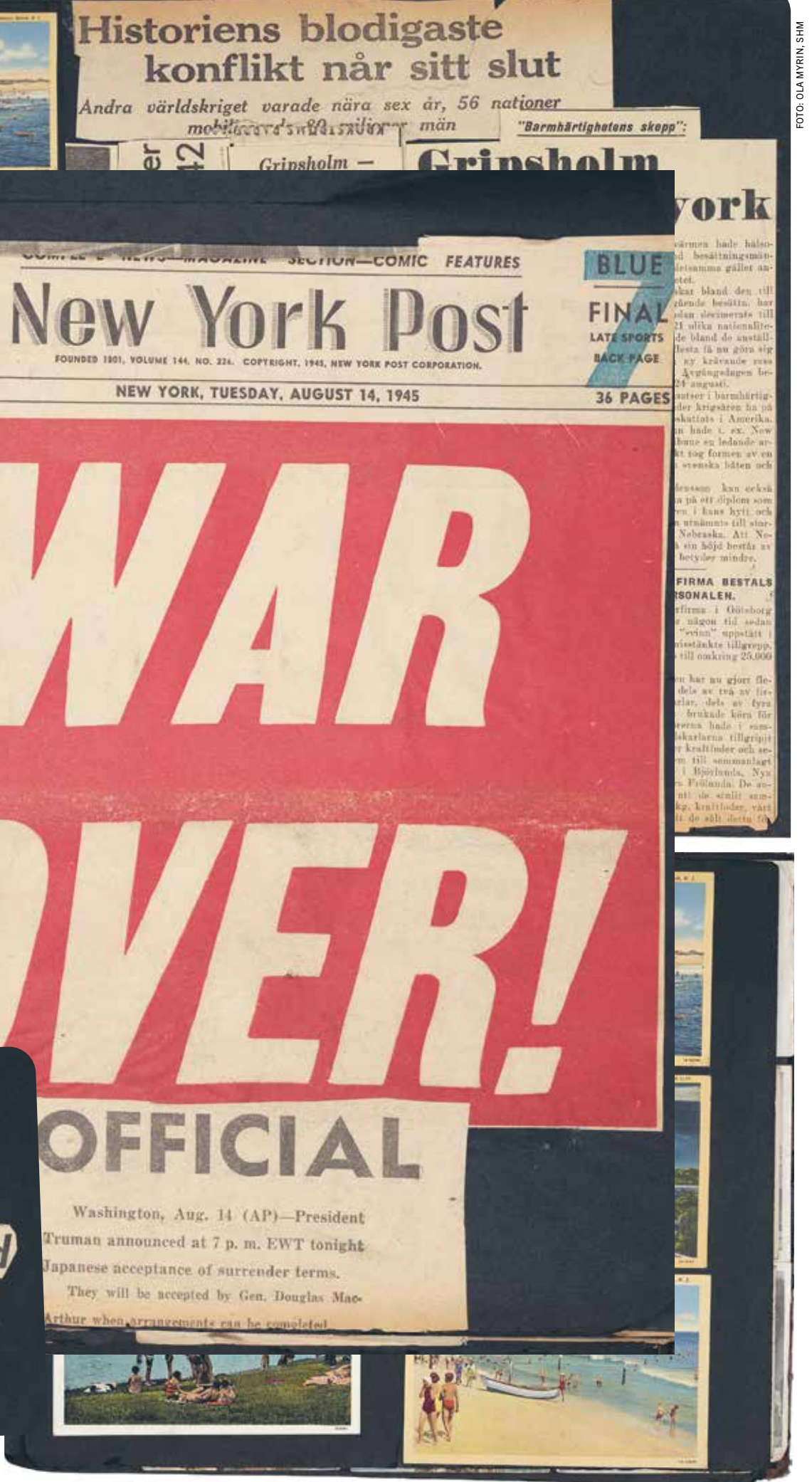
Sedan hans hustru Olga avlidit 1939 har Holmgren som änklings kastat sig in i arbetet mot fascismen; han tillbringar allmer tid på resande fot och håller föredrag över hela Sverige om hotet från Nazityskland och om vad som sker i de av Tyskland ockuperade länderna. Den svenska säkerhetstjänsten följer honom noggrant - det gör man inte bara med antifascister utan också de tyskvänliga. Men när det gäller Holmgren får man ligga i. Hans mapp i säkerhetstjänstens arkiv, med beteckningen P2712, är en riktig tjockis. Flera av hans föredrag refereras av poliser i publiken - och det händer att man märker att de håller med Holmgren. Han samlar sina föredrag i häftet Nazisthelvetet, som ges ut av Trots Allts förlag i september 1942. Det är den sommaren de första rapporterna når ut om att det vi senare kommit att beskriva som den industriella fasen av Förintelsen inlets i Europas dödsläger. I maj smugglar den svenske affärsmannen Sven Norrman ut den polskjudiska vänsterrörelsen Bunds rapport om vad som sker i Auschwitz och Warszawas getto. I juni läses delar av rapporten upp av BBC. Sakta men säkert, och längs många olika vägar, förstår omvärlden vad som sker. Det är detta Holmgren också

”Holmgren har i sin pamflett enligt landsfiskalen Gustav Österdahl ”smädat främmande makt” och kommit med ”osanna utsagor om regeringen”.

T v: Brev från tillförordnade justitieministern Thorwald Bergquist till Kriminalpolisen. Uppmaningen var att konfiskera pamfletten Nazisthelvetet. T h: Tidningen Trots Allt! som också var uttalat anti-nazistisk skrev om Israel Holmgrens fall.

Sklagarens uppfattning mindre betydelse. Avgörande vore på vilket sätt, i vilket sammanhang och under vilka förhållanden uppgifterna framförts.” Det handlar enligt åklagar sidan alltså inte om vad som är sant eller falskt. Holmgren har i Nazisthelvetet givit i stort sett riktiga uppgifter om vad som just då äger rum ute i Europa: som massavrättningar av judar. Om detta är sant eller ej är inte avgörande - utan om det får sägas. Dom i målet faller den 7 december. Israel Holmgren ”döms för det missbruk av tryckfriheten, var till en del, enligt vad förut sagts, är förvunnen, att hållas i fängelse i fyra månader”. När man någon vecka senare håller ett opinion smöte för Holmgren attackeras publiken utanför lokalen av svenska nazister. Men något har redan förändrats i grunden. Den 26 november sker den första - och största - deportationen av norska judar till Auschwitz från Oslo hamn, med det stora fraktfartyget SS Donau. Det är nu svenska UD, tvärtemot sitt tidigare agerande, börjar en envis kamp för att lossa tyskarnas grepp om de judar som finns kvar i Norge. Det är en verklig vändpunkt i svensk utrikespolitik. De följande veckorna lyckas tusentalet norska judar ta sig till Sverige. Genom hela landet går en stötvåg. När Dagens Nyheter i december frågar vad som varit viktigast under krigsåret 1942 blir svaret entydigt: deportationen från Norge. Nu brister alla försök att hålla pressen tyst. I oktober 1942 skriver historikern Hugo Valentin den stora artikeln ”Utrotningskriget mot judarna” i Segerstedts Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning. Under hösten 1942 och i januari-februari 1943 berättar svenska tidningar som

KLIPPBOKEN

Hur påverkades vanliga svenskar av nyhetsrapporteringen om Förintelsen? En som följde nyheterna noga var Oscar Emil Nilsson från Bollnäs. Under kriget arbetade han som upparsare och sjukvårdare på Amerikaliniens fartyg M/S Gripsholm och S/S Drottningholm. Fartygen hyrdes ut av rederiet till Internationella Röda Korset. De användes för diplomattrafik, men fraktade även krigsfångar, förintelseöverlevande och hjälpsändningar. Oscar arbetade ombord under 1944 och 1945. I sitt klippalbum sparade han artiklar om kriget, nazisternas brott och andra nyheter från både svenska och amerikanska tidningar. Efter kriget talade han mycket om faran med nazismen, och om hur propaganda kan påverka samhället. Han hade återkommande mardrömmar om världens undergång, och visade ofta albumet med tidningsklipp för sina barn. Men trots mardrömmarna och de svåra minnena, fick hans barn mest höra spännande historier från New York och Indien. Berättelserna från krigsåren var få.

Oscar Emil Nilsson

RED.

ALLA förbjudna publikationer

Ett flertal tidningar, tidskrifter och böcker blev av olika anledningar beslagtagna på uppdrag av justitieministern.

Det är många gånger oklart exakt varför en skrift togs i beslag. Det var inte alltid på grund av att de hade kommenterat Nazi-tyskland, utan även för att de publicerat något som utmanade svensk utrikespolitik på andra sätt.

Socialistiska och kommunistiska tidningar blev tagna i beslag flest gånger. De fyra främsta var Ny Dag (39 gånger), Arbetar-Tidningen (38 gånger), Arbetar-Posten (28 gånger) och Arbetaren (23 gånger).

Beslagen var som flest under 1941 och 1942 för att upphöra helt under första halvan av 1943.

RED.

Konfiskerade publikationer som gick till åtal

Böcker

Anonym. (1939) Mannerheim eller Kuusinen? Herremakt eller Folkmakt i Finland. Stockholm: Västermalm.

Horák, Max. (1939) Komplotten bakom Stalin-Hitler-pakten. Stockholm: Federativs förlag.

Singer, Kurt. (1939) Göring: Tysklands farligaste man. Stockholm: A. Holmström.

Andersen-Nexö, Martin. (1940) Finland – Den politiska terrorns land. Stockholm: Solidaritet förlag.

Möllman-Palmgren, Holger (1940) Vem är landsförrädare? Stockholm: AB Broberg & söner.

Nerman, Ture. (1940) Svensk och människa. Stockholm: Trots Allt!

Rauschning, Hermann. (1940) Samtal med Hitler. Stockholm: Natur & Kultur.

Sjöblom, Ernst. (1940) Runt Kap; en resebok. Stockholm: Svenska kyrkans diakonistyrelse.

Strasser, Otto. (1940) Den tyska Bartolomeinatten. Södertälje: Fants nordiska förlag.

Thompson, Dorothy. (1940) Europas problembarn. Stockholm: G. Lindström.

Holmgren, Israel. (1941) Vart leder Per Albin Hansson Sveriges folk? Stockholm: Trots Allt!

Ericsson, Gustaf. (1942) Alarm: En sista varning. Stockholm: Nordisk litteratur.

Ericsson, Gustaf. (1942) Nytt alarm: En sista varning. Stockholm: Nordisk litteratur.

Holmgren, Israel. (1942) Nazist-helvetet. Stockholm: Trots Allt!

Tidningar och tidskrifter

Arbetar-Tidningen 1939:93
Arbetar-Tidningen 1939:96
Arbetar-Tidningen 1939:98
Arbetar-Tidningen 1939:111
Die Welt 1939:14
Norrskensflamman 1939:280
Norrskensflamman 1939:285
Ny Dag 1939:280
Ny Dag 1939:283
Ny Dag 1939:285
Ny Dag 1939:298
Trots Allt! 1939:6
Trots Allt! 1939:10
Arbetaren 1940:105
Arbetar-Tidningen 1940:1

Arbetar-Tidningen 1940:197 (åtal ogillat)
Den svenske folksocialisten 1940:16 (åtal ogillat)
Folkets Dagblad 1940:176
Kalmar-Läns-kuriren 1940:80 (åtal ogillat)
Ny Dag 1940:1
Ny Dag 1940:196 (åtal ogillat)
Ny Dag 1940:301
SE 1940, specialnummer, Männen som göra kriget.
Storm 1940:5 (åtal ogillat)
Storm 1940:9 (åtal ogillat)
Sverige fritt 1940:16 (åtal ogillat)
Syd-Svenska-Kuriren 1940:80 (åtal ogillat)
Arbetar-Posten 1941:2
Arbetar-Posten 1941:4
Arbetar-Posten 1941:25
Den svenske folksocialisten 1941:22 (åtal ogillat)
Den svenske folksocialisten 1941:27
Göteborgs stifts-tidning 1942:10 (åtal ogillat)
Norrbottnens-Kuriren 1941:122
Ny Dag 1941:12
Ny Dag 1941:21
Ny Dag 1941:26
Sverige fritt 1942:11

Konfiskerade publikationer utan åtal

Böcker

Ericsson, Gustaf. (1939) Hitler skjuts kl. 24. Stockholm: Nord litteratur.

Anonym. (1940) Med deras egna ord... Stockholm: Frihet och demokrati.

Nerman, Ture. (1940) Europa 1940. Stockholm: Trots Allt!

Nicolson, Harald. (1940) Varför England är i krig. Stockholm: Natur & Kultur.

Pradas, José Garcia. (1940) Ryssland förrådde oss. Stockholm: Federativs förlag.

Rutherford, Joseph Franklin. (1940) Fascism eller frihet. Schweiz: Vaktornets bibel- och traktatsällskap.

Schroeder, Stefan. (1940) England och boerna. Stockholm: Natur & Kultur.

Schäffer, Werner. (1940) England och Irland. Stockholm: Svea rikes förlag.

Winsch, Gert. (1940) England och Palestina. Stockholm: Svea rikes förlag.

Hambro, C. J. (1941) Detta såg jag hända i Norge. Stockholm: Natur & Kultur.

Holmgren, Israel. (1941) Vart syftar den svenska nazismen? Stockholm: Trots Allt!

Klug Kajetan. (1941) Bolsjevismen i närbild. Stockholm: Svea rikes förlag.

Storbritanniens utrikesministerium. (1941) Englands vita bok: Tyska medborgares behandling i Tyskland. Södertälje: Fants nordiska förlag.

Habe, Hans. (1942) Om ock tusen falla. Stockholm: Tiden.

Kalinin, Michail Ivanovič. (1942) Partisankampen. Stockholm: Västermalm.

Nerman, Ture (utg.). (1942) Norska patrioter i fängelse: Sannfärdiga uppgifter om nazisternas handlingar i vårt broderland. Stockholm: Trots Allt!

Nerman, Ture (utg.). (1942) En polsk svart bok om den tyska "nyordningen" i Polen. Stockholm: Trots Allt!

Nerman, Ture (utg.) (1942) Polens martyrium. Stockholm: Trots Allt!

Anonym. (1943) Krigets gentlemän. Berlin: Naegelin.

Anonym. (1943) Började kriget i USA? Berlin: H. Büttner.

Tidningar och tidskrifter 1940

Arbetar-Posten 1940:36
Arbetar-Posten 1940:39
Arbetar-Posten 1940:45
Arbetar-Tidningen 1940:203
Arbetar-Tidningen 1940:210
Dagens Eko 1940:16
Dagens eko 1940:20
Dagens Eko 1940:95
Dagens Eko 1940:99
Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 1940:212
Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 1940:213
Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 1940:214
Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 1940: 233
Göteborgs Morgonpost 1940:272
Ny Dag 1940:207
Ny Dag 1940:246
Nyheter från Storbritannien 1940:17
Trots Allt! 1940:20
Trots Allt! 1940:37
Varbergsposten 1940:135

1941

Arbetarbladet 1941:242
Arbetarbladet 1941:292
Arbetare-Kuriren 1941:43
Arbetaren 1941:75
Arbetaren 1941:211
Arbetaren 1941:213
Arbetaren 1941:241
Arbetaren 1941:244
Arbetaren 1941:250
Arbetaren 1941:283
Arbetaren 1941:284
Arbetaren 1941:300
Arbetar-Kvinnornas Tidning 1941:9
Arbetar-Posten 1941:10
Arbetar-Posten 1941:17
Arbetar-Posten 1941:19
Arbetar-Posten 1941:20
Arbetar-Posten 1941:26
Arbetar-Posten 1941:29
Arbetar-Posten 1941:40
Arbetar-Posten 1941:41
Arbetar-Posten 1941:44
Arbetar-Posten 1941:48
Arbetar-Posten 1941:49
Arbetar-Tidningen 1941:33
Arbetar-Tidningen 1941:59
Arbetar-Tidningen 1941:76
Arbetar-Tidningen 1941:222
Arbetar-Tidningen 1941:273
Arbetar-Tidningen 1941:276
Arbetar-Tidningen 1941:301
Dagens Eko 1941:59
Dagens Eko 1941: 73
Dagens Eko 1941:96
Dagens Eko 1941:140
Dagens Eko 1941:141
Dagens Eko 1941:162
Dagens Eko 1941:163
Dagens Eko 1941:198
Dagens Eko 1941:199
Dagens Eko 1941:204
Dagens Eko 1941:228
Dagens Eko 1941:229
Dagens Eko 1941:230
Den svenske folksocialisten 1941:11
Die Welt 1941:29
Die Welt 1941:30
Die Welt 1941:31
Die Welt 1941:32
Eskilstuna-Kuriren 1941:240
Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 1941:293
Helsingborgs Dagblad 1941:311
Kalmar-Läns-Kuriren 1941:69
Kalmar-Läns-Kuriren 1941:81
Kalmar-Läns-Kuriren 1941:90
Trots Allt! 1941:17
Trots Allt! 1941:31
Trots Allt! 1941:42
Vecko-Journalen 1941:10
Världen i dag 1941:30
Världen i dag 1941:31
Världen i dag 1941:32
Världen i dag 1941:33
Världen i dag 1941:38
Nu 1941:11
Ny Dag 1941:60
Ny Dag 1941:171

Ny Dag 1941:208
Ny Dag 1941:209
Ny Dag 1941:216
Ny Dag 1941:223
Ny Dag 1941:233
Ny Dag 1941:240
Ny Dag 1941:241
Ny Dag 1941:296
Ny Dag 1941:283
Ny Dag 1941:276
Ny Dag 1941:274
Ny Dag 1941:261
Stormklockan 1941:15
Stormklockan 1941:19
Stormklockan 1941:24
Sverige Fritt 1941:49
Syd-Svenska-Kuriren 1941:69
Syd-Svenska-Kuriren 1941:90
Syd-Svenska-Kuriren 1941:81

1942

Arbetarbladet 1942:59
Arbetare-Kuriren 1942:5
Arbetare-Kuriren 1942:13
Arbetare-Kuriren 1942:30
Arbetare-Kuriren 1942:41
Arbetare-Kuriren 1942:47
Arbetaren 1942:18
Arbetaren 1942:33
Arbetaren 1942:49
Arbetaren 1942:70
Arbetaren 1942:122
Arbetaren 1942:128
Arbetaren 1942:137
Arbetaren 1942:169
Arbetaren 1942:184
Arbetaren 1942:219
Arbetaren 1942:222
Arbetaren 1942:250
Arbetarfolket 1942:2
Arbetarfolket 1942:13
Arbetarfolket 1942:16
Arbetarfolkets röst 1942:2
Arbetarfolkets röst 1942:13
Arbetarfolkets röst 1942:16
Arbetar-Posten 1942:18
Arbetar-Posten 1942:1
Arbetar-Posten 1942:4
Arbetar-Posten 1942:7
Arbetar-Posten 1942:28
Arbetar-Posten 1942:41
Arbetar-Tidningen 1942:4
Arbetar-Tidningen 1942:43
Arbetar-Tidningen 1942:44
Arbetar-Tidningen 1942:61
Arbetar-Tidningen 1942:64
Arbetar-Tidningen 1942:113
Arbetar-Tidningen 1942:86
Arbetar-Tidningen 1942:88
Arbetar-Tidningen 1942:89
Arbetar-Tidningen 1942:96
Arbetar-Tidningen 1942:97
Arbetar-Tidningen 1942:143
Arbetar-Tidningen 1942:171
Arbetar-Tidningen 1942:206
Arbetar-Tidningen 1942:207
Arbetar-Tidningen 1942:217
Arbetar-Tidningen 1942:224
Arbetar-Tidningen 1942:248
Arbetar-Tidningen 1942:252
Bohuslänningen 1942:59
Borås nyheter 1942:64
Dalarnes folkblad 1942:2
Dalarnes folkblad 1942:13
Dalarnes folkblad 1942:16
Dala-Tidningen 1942:29
Den svenske folksocialisten 1942:2
Den svenske folksocialisten 1942:44
Die Welt 1942:11
Die Welt 1942:12
Die Welt 1942:13
Die Welt 1942:15
Die Welt 1942:16
Die Welt 1942:20
Die Welt 1942:36
Eskilstuna-Kuriren 1942:59
Eskilstuna-Kuriren 1942:205
Falu-Kuriren 1942:59
Folkets dagblad 1942:53
Folkets dagblad 1942:118
Folkviljan 1942:1
Folkviljan 1942:4
Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 1942:32
Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 1942:40
Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 1942:59
Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 1942:207

Göteborgs stifts-tidning 1942:35
Hudiksvalls nyheter 1942:59
Hyresgästen 1942:8
Karlstads-Tidningen 1942:30
Karlstads-Tidningen 1942:59
Mellersta Skåne 1942:54
Nordens frihet 1942:11
Nordens Frihet 1942:12
Norrlandsfolket 1942:56
Norrlandsfolket 1942:208
Norrlandsfolket 1942:217
Norrlandsfolket 1942:245
Norrlandsfolket 1942:246
Norrskensflamman 1942:7
Norrskensflamman 1942:8
Norrskensflamman 1942:22
Norrskensflamman 1942:11
Norrskensflamman 1942:38
Norrländska socialdemokraten 1942:59
Nu 1942:11
Nya Värmland 1942:2
Nya Värmland 1942:13
Nya Värmland 1942:16
Ny Dag 1942:84
Ny Dag 1942:111
Ny Dag 1942:122
Ny Dag 1942:207
Ny Dag 1942:218
Ny Dag 1942:284
Ny Dag 1942:4
Ny Dag 1942:16
Ny Dag 1942:17
Ny Dag 1942:30
Nyheter från Storbritannien 1942:1
Signal 1942:3
Smålands folkblad 1942:59
Smålandsfolket 1942:2
Smålandsfolket 1942:13
Smålandsfolket 1942:16
Storm 1942:1
Storm 1942:3
Storm 1942:9
Stormklockan 1942:1
Stormklockan 1942:6
Sverige Fritt 1942:2
Trots Allt! 1942:2
Trots Allt! 1942:11
Trots Allt! 1942:12
Veckans P.M. 1942:13
Vestmanlands läns tidning 1942:59
Vägen framåt 1942:26
Vägen framåt 1942:45
Världen i dag 1942:21
Västmanlands arbetarblad 1942:2
Västmanlands arbetarblad 1942:13
Västmanlands arbetarblad 1942:16
Västra Sverges arbetarblad 1942:2
Västra Sverges arbetarblad 1942:13
Västra Sverges arbetarblad 1942:16
Örebro läns Arbetartidning 1942:2
Örebro läns Arbetartidning 1942:13
Örebro läns Arbetartidning 1942:16
Östergötlands Arbetartidning 1942:2
Östergötlands Arbetartidning 1942:13
Östergötlands Arbetartidning 1942:16
Östra Småland 1942:61
Arbetaren 1943:24
Arbetarfolket 1943:14
Arbetarfolkets röst 1943:14
Arbetar-Posten 1943:5
Arbetar-Posten 1943:16
Arbetar-Posten 1943:14
Arbetar-Posten 1943:18
Arbetar-Posten 1943:20
Arbetar-Tidningen 1943:13
Arbetar-Tidningen 1943:44
Arbetar-Tidningen 1943:59
Arbetar-Tidningen 1943:69
Blekinge folkblad 1943:14
Dagsposten 1943:125
Daralnes folkblad 1943:14
Folkviljan 1943:14
Hyresgästen 1943:7
Pressedienst Nord 1943:11
Jämtlands folkblad 1943:14
Norrlandsfolket 1943:116
Nya Värmland 1943:14
Ny Dag 1943:15
Ny Dag 1943:23
Ny Dag 1943:159
SE 1943:5
Storm 1943:11
Stormfacklan 1943:2
Tyska röster 1943:5
Vägen framåt 1943:9
Västmanlands arbetarblad 1943:14
Västra Sverges arbetarblad 1943:14
Örebro läns arbetar-tidning 1943:14